

West-Nederland

LES 1 LANDBOUW IN WEST-NEDERLAND

West-Nederland wordt gevormd door drie provincies: Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. Er wonen veel mensen.

Zuid-Holland is de dichtstbevolkte provincie van Nederland, ondanks dat er altijd gevaar voor overstroming is. Het laagste punt van Nederland ligt ten noordoosten van de stad Rotterdam. Zuid-Holland bestaat vrijwel uitsluitend uit polders. Alleen langs de kust vind je duinen. Zonder gemalen zou Zuid-Holland niet bestaan.

In een groot deel van Zuid-Holland bestaat de grond uit een dikke laag veen. Na de laatste ijstijd (einde ongeveer 10.000 jaar geleden) begon de zeespiegel te stijgen. Na verloop van tijd werd de huidige kustlijn bereikt. De zee wierp daar lage strandwallen op. Achter die strandwallen lag een groot, ondiep moeras. Dode planten verteerden maar half en hoopten zich op. Zo ontstond een dikke veenlaag van soms meer dan twintig meter dik. Omdat de veengrond niet geschikt is voor akkerbouw, zijn hier vooral weidegebieden te vinden waarop koeien grazen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hier veel kaas gemaakt wordt. Goudse kaas is het bekendst.

Ook in Noord-Holland vinden we veel grasland waar koeien grazen. Van de melk wordt kaas gemaakt. De kaasmarkt van Alkmaar is wereldberoemd. De kaart van Noord-Holland zag er vroeger heel anders uit. Het was een grote gatenkaas van meren. In de 17e eeuw zijn de meren drooggemalen met molens. De polders die zo zijn ontstaan, bieden nu gras- en akkerland en ruimte om te wonen.

Op de Zuid-Hollandse eilanden, ten zuiden van de Nieuwe Waterweg, is veel vruchtbare zeeklei die heel geschikt is voor akkerbouw. Ten noorden van de Nieuwe Waterweg, in het Westland, vind je veel tuinders die groenten verbouwen in hun kassen. Vanwege al die kassen vormt het regenwater in het Westland wel een probleem. Er zijn relatief weinig plaatsen waar het water in de grond kan zakken. Op een groot deel van het land staan immers glazen kassen. Het Hoogheemraadschap houdt het waterpeil voortdurend in de gaten en verzint slimme oplossingen om het water op te vangen, bijvoorbeeld in grote waterbassins naast de kassen. Het opgevangen water kunnen de boeren dan later weer gebruiken om hun gewassen te besproeien.

Een ander bijzonder tuinbouwgebied in Zuid-Holland is de bollenstreek rondom Lisse en Hillegom. In het voorjaar komen talloze (buitenlandse) toeristen op de bloeiende bollenvelden af. De Keukenhof is een belangrijke toeristische attractie.

Utrecht is de kleinste en een van de dichtstbevolkte provincies van Nederland. Een groot deel van de provincie wordt tot de Randstad gerekend. Een gedeelte van het Groene Hart dat deel uitmaakt van de Randstad, ligt ook in Utrecht. De stad Utrecht heeft een lange historie. In de Romeinse tijd was het al een vestingplaats. Later ontwikkelde de stad zich als centrum van het bisdom het Sticht. In Utrecht staat de (nu hervormde) Domkerk met de hoogste kerktoren van Nederland (112 meter). Utrecht staat bekend als de Domstad.

Ook al is het de kleinste provincie, het landschap van de provincie Utrecht is zeer gevarieerd. In het zuiden heeft het een rivierenlandschap. In het westen een laagveenlandschap en in het oosten een zandlandschap. Naast volkomen vlak land is er ook veel reliëf. De Utrechtse Heuvelrug is een overblijfsel uit de ijstijd. Dit gebied is het op een na grootste bosgebied van ons land (na de Veluwe).

Utrecht is door de centrale ligging van oudsher een knooppunt van wegen. Niet alleen van autowegen (het eerste verkeersplein van Nederland werd bij Oudenrijn, net onder Utrecht, aangelegd), maar ook van spoor- en waterwegen.

LES 2 INDUSTRIE IN WEST-NEDERLAND

Veel steden van West-Nederland danken hun rijkdom aan de handel. Dat is niet alleen te zien aan de statige koopmanshuizen en grachten van Amsterdam, maar ook aan kleinere oude plaatsen in Noord-Holland zoals Hoorn en Enkhuizen. De toegang tot de zee (via de Zuiderzee) was daarbij erg belangrijk. Ook bloeide de industrie al vroeg in deze streken. Omdat er in Amsterdam aan het einde van de 16e eeuw niet genoeg ruimte was voor molens, werden deze in de Zaanse Schans geplaatst. De molens werden gebruikt voor het zagen van hout, het pellen van gerst, de productie van lijnolie enzovoort. De Zaanse molens zijn nu te zien als toeristische attractie in de Zaanse Schans.

Amsterdam is ook een economisch centrum. De aandelenbeurs en hoofdkantoren van de banken zijn daar gevestigd. Den Haag is het regeringscentrum, daar zetelt de regering en zijn de ministeries gevestigd. Voor de industrie is Rotterdam de belangrijkste stad. Dankzij de industrie is Rotterdam uitgegroeid tot de grootste stad van Zuid-Holland. Rotterdam heeft de grootste haven van Europa en had lange tijd zelfs de grootste haven van de hele wereld (voordat de haven voorbij werd gestreefd door Shanghai). In de buurt van de haven bevinden zich belangrijke industriegebieden, zoals de Maasvlakte 1 en 2 en de Europoort. Dankzij de grote rivieren heeft de Rotterdamse haven een goede verbinding met het achterland, de gebieden in Nederland, Duitsland en de rest van Europa waar de goederen en grondstoffen die in de Rotterdamse haven aankomen naartoe worden vervoerd.

Rotterdam stond al in de 13e eeuw op de kaart. Het was een onbeduidend vissersdorpje bij de dam in het riviertje de Rotte. En het lag aan zee. Door aanslibbing en landwinning kwam Rotterdam door de eeuwen heen verder van zee te liggen, maar de stad hield via de Maas en de Neder-Rijn (Waal) een open verbinding met de zee. Rotterdam groeide uit tot de tweede haven van Nederland, na Amsterdam. Toen in 1868 de Nieuwe Waterweg werd gegraven – een rechte doorgang vanuit Rotterdam naar zee, die niet steeds dichtslibde met zand – streefde Rotterdam Amsterdam voorbij. In de eerste helft van de 20e eeuw begon men met de aanleg van nieuwe havens. Dit proces is nog steeds gaande. In 2013 is Maasvlakte 2 geopend door koningin Beatrix. Deze nieuwe havens zijn in zee gelegd. Dit heeft het voordeel dat diepstekende zeeschepen de haven kunnen bereiken.

Veel goederen en grondstoffen uit de zeeschepen worden overgeladen op binnenvaartschepen, vrachtwagens en treinwagons. Daarvoor is een uitgebreide infrastructuur van wegen, spoorlijnen en overslagterreinen rond Rotterdam opgezet. Veel goederen worden tegenwoordig aangeleverd in containers. De verwerking (overslag) van die containers gaat bijna geheel automatisch. Robots zoeken de juiste containers op enorme opslagterreinen en takelen de containers naar trein, vrachtwagen of duwbak.

LES 3 VAKANTIE IN WEST-NEDERLAND

Doordat er in West-Nederland veel mensen wonen en doordat er veel industrie en werkgelegenheid is, is het er vaak druk, zowel op de weg als op het spoor. Elke dag staan rijen auto's op de snelweg in de file. Tijdens de spits, als iedereen van of naar z'n werk reist, zijn ook de treinen vaak overvol.

Ook toeristen zorgen voor veel verkeer. In de auto richting het strand, met de trein naar Amsterdam of per vliegtuig van en naar alle landen van de wereld. Op de bodem van één van de drooggelegde polders van Noord-Holland (de Haarlemmermeerpolder) is de luchthaven Schiphol gebouwd. Het Haarlemmermeer was een enorm meer dat regelmatig een bedreiging vormde voor steden als Amsterdam en Leiden. In de 19e eeuw besloot men het meer leeg te pompen. Niet met windmolens, maar met stoomgemalen, een unicum in die tijd. De naam Schiphol dateert uit de 15e eeuw en herinnert nog aan de periode dat hier schepen voeren. Schiphol verwerkt dagelijks duizenden reizigers en biedt veel werkgelegenheid in de regio. Ook is het een aantrekkelijke vestigingsplaats voor (buitenlandse) bedrijven.

Toeristen komen vooral om de oude binnensteden te bekijken van steden als Amsterdam, Leiden, Haarlem of Utrecht. Ze gaan dan ook vaak naar musea, zoals het Rijksmuseum en het Van Goghmuseum in Amsterdam. Ook de molens van de Zaanse schans en Kinderdijk zijn populair, vooral bij toeristen uit Azië en Amerika. Vaak willen zij in een paar dagen heel Nederland zien en reizen met een bus van de ene naar de andere toeristische attractie. Wil je echt heel Nederland in één dag bekijken, dan kun je beter naar Madurodam gaan.

Het hart van West-Nederland wordt het Groene Hart genoemd. Lange tijd wilde de regering dat dit deel van Nederland groen zou blijven. Er mochten geen industrieterreinen of grote woonwijken gebouwd worden. Vanwege de alsmaar groeiende bevolking handhaaft de regering dit beleid niet meer zo strikt, maar een groot deel van de Randstad is nog steeds relatief groen.

Je vindt bijvoorbeeld veel plassen in de veengebieden van West-Nederland. Het veen was heel geschikt als brandstof en werd tot midden 19e eeuw veel gebruikt. Een probleem bij het opgraven van veen in een laag land als Nederland, is dat het gat meteen volstroomt met grondwater. Daarom werden er lange gaten gegraven langs smalle stroken waarop het opgebaggerde veen te drogen werd gelegd. Vaak zakten de smalle stroken land in het water weg, of werden ze weggeslagen door overstromingen. Zo ontstonden veel plassen die worden gekenmerkt door hun hoekige oevers en lange strepen land in het water. Je kunt hier fijn varen met een kano, sloep of zeilboot.